

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG

LÊ THỊ LÝ

QUẢN LÝ DI TÍCH QUỐC GIA ĐỀN - CHÙA CHI ĐÔNG
TẠI THỊ TRẤN CHI ĐÔNG, HUYỆN MÊ LINH,
THÀNH PHỐ HÀ NỘI

TÓM TẮT
LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
KHÓA 13 (2020-2022)

Hà Nội, 2023

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Đức Hoàng

Phản biện 1: PGS.TS Nguyễn Thị Lan Thanh

Phản biện 2: PGS.TS Nguyễn Thị Phương Thảo

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ tại trường
ĐHSP Nghệ thuật Trung ương
Vào ngày 13 tháng 6 năm 2023

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nằm ở phía Tây Bắc của thành phố Hà Nội, Mê Linh là địa phương có truyền thống văn hóa lâu đời. Lịch sử hình thành và phát triển huyện Mê Linh gắn liền với thời đại các vua Hùng dựng nước, từng là nơi ở của các Lạc tướng, Lạc hầu.... Nơi đây có tới 161 di tích lịch sử - văn hóa, trong đó: 1 di tích quốc gia đặc biệt, 25 di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia, 54 di tích cấp thành phố... Các di tích nơi đây đều thể hiện sự khéo léo, sáng tạo tinh tế của con người Việt Nam, là đặc trưng của văn hóa làng, ẩn chứa trong đó là cốt cách, tâm hồn của người dân Việt.

Đền-chùa Chi Đông là khu di tích ở thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội; được công nhận là di tích lịch sử-văn hóa quốc gia năm 1993; là một di sản chứa đựng nhiều giá trị quý báu về lịch sử, văn hóa, nghệ thuật. Trong những năm qua, được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước, các cơ quan chức năng, các cấp chính quyền địa phương, công tác quản lý di tích Đền-chùa Chi Đông đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể. Tuy nhiên, theo khảo sát, tìm hiểu của chúng tôi, việc quản lý di tích quốc gia Đền-chùa Chi Đông cũng gặp phải nhiều khó khăn và có những hạn chế cần khắc phục. Bên cạnh đó, cần có nhiều công trình nghiên cứu để góp phần nâng cao hiệu quả, chất lượng, tính khoa học trong quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị quý báu của Đền-chùa Chi Đông.

Từ những lý do trên, tôi lựa chọn đề tài ***“Quản lý di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội”*** làm luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Quản lý văn hóa, với mong muốn góp một phần nhỏ vào việc nghiên cứu, quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị của khu di tích quốc gia trên quê hương mình.

2. Tình hình nghiên cứu

2.1. Các nghiên cứu về quản lý văn hóa, di sản văn hóa nói chung

Năm 1993, tác giả Nguyễn Đăng Duy và Trịnh Minh Đức đã có công trình nghiên cứu về *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*. Cuốn sách này đã hệ thống những vấn đề về lý luận và nghiệp vụ bảo tồn di tích lịch sử văn hóa ở Việt Nam. Trong công trình nghiên cứu, các tác giả đã đi sâu giải quyết một số vấn đề cơ bản của bảo tồn di tích lịch sử văn hóa.

Tác giả Đặng Văn Bài, trong bài “Vấn đề quản lý nhà nước trong lĩnh vực bảo tồn di sản văn hóa”, *Tạp chí Văn hóa nghệ thuật* số 4, năm 1995, đã trình bày một số vấn đề cơ bản về quản lý nhà nước để nâng cao hiệu quả công tác bảo tồn DSVH như: Quản lý bằng văn bản pháp quy; Quyết định về cơ chế tổ chức quy hoạch và kế hoạch phát triển; Quyết định, phân cấp quản lý...

Trong bài viết “Bảo tồn và phát huy di sản văn hóa Việt Nam”, *Tạp chí Văn hóa Nghệ thuật* số 1, năm 2002, tác giả Lưu Trần Tiêu cho rằng hoạt

động bảo tồn di tích thể hiện trên ba mặt là bảo vệ di tích về mặt pháp lý và khoa học, vật chất và kỹ thuật, sử dụng di tích phục vụ nhu cầu của xã hội.

Năm 2010, trong cuốn *Giáo trình quản lý di sản văn hóa với phát triển du lịch* [33], tác giả Lê Hồng Lý đã đưa ra các nội dung về lý luận và thực tiễn của công tác quản lý DSVH gắn với phát triển du lịch.

Trong cuốn *Quản lý văn hóa Việt Nam trong tiến trình đổi mới và hội nhập quốc tế*, năm 2011, tác giả Phan Hồng Giang và Bùi Hoài Sơn đã đề cập đến nhiều nội dung của hoạt động quản lý văn hóa ở nước ta.

Năm 2012, trong giáo trình *Quản lý di sản văn hóa*, trên cơ sở các chủ trương, đường lối của Đảng, Nhà nước và tiếp thu, kế thừa những nghiên cứu đi trước, tác giả Nguyễn Thị Kim Loan đã trình bày một số nội dung về: Khái niệm quản lý và quản lý nhà nước về DSVH; Quan điểm phát triển văn hóa của Đảng và Nhà nước về DSVH dân tộc; Nội dung cơ bản của quản lý nhà nước về DSVH.

Tác giả Nguyễn Thị Thu Hường, trong bài viết “Quản lý di sản văn hóa trên địa bàn làng xã”, *Tạp chí Văn hóa học* số 3, năm 2012, đã trình bày những nghiên cứu về yếu tố quản lý đối với di sản văn hóa ở vùng nông thôn; đánh giá thực trạng công tác quản lý di sản văn hóa ở một số vùng nông thôn Việt Nam; đưa ra giải pháp quản lý DSVH ở địa bàn làng, xã.

2.2. Các nghiên cứu về quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thành phố Hà Nội, huyện Mê Linh và đền-chùa Chi Đông

Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Quản lý văn hóa của tác giả Nguyễn Thị Phương với đề tài *Quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn huyện Mê Linh*, năm 2011, Trường Đại học Văn Hóa Hà Nội.

Tác giả Nguyễn Tuấn Anh với đề tài *Quản lý di tích lịch sử đền thờ Hai Bà Trưng, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội*, Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Quản lý văn hóa, năm 2014, Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương.

Tác giả Trương Hùng Minh với đề tài *Quản lý di tích lịch sử văn hoá Đình Giàn, phường Xuân Đình, quận Bắc Từ Liêm, thành phố Hà Nội*, Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Quản lý văn hóa, năm 2017, Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương.

Tác giả Nguyễn Thị Phương Loan với đề tài *Công tác quản lý di tích đền - đình Kim Liên, phường Phương Liên, quận Đống Đa, thành phố Hà Nội*, Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Quản lý văn hóa, năm 2017, Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương.

Hồ sơ xếp hạng di tích lịch sử văn hóa đền-chùa Chi Đông, năm 1993 (Lưu trữ tại Cục Di sản văn hóa, Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch). Năm 2013, thị trấn Chi Đông đã xuất bản cuốn sách *Lịch sử cách mạng của Đảng bộ và nhân dân thị trấn Chi Đông*.

Chúng tôi cũng tham khảo nhiều những luận văn, luận án cùng hướng về quản lý di tích của các địa phương lân cận...

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu thực trạng các hoạt động quản lý di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông, đánh giá những ưu điểm, hạn chế; trên cơ sở đó nghiên cứu, đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông trong giai đoạn hiện nay.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu những vấn đề chung về lý luận, cơ sở pháp lý và nội dung quản lý di sản văn hóa, di tích lịch sử văn hóa. Trên cơ sở đó xác định khung phân tích của luận văn.

Tìm hiểu về thị trấn Chi Đông; di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông; các hoạt động văn hóa tiêu biểu và giá trị của khu di tích. Nghiên cứu vai trò của hoạt động quản lý đối với di tích đền-chùa Chi Đông.

Khảo sát, nghiên cứu các nội dung liên quan đến chủ thể quản lý; thực trạng các hoạt động quản lý tại khu di tích đền-chùa Chi Đông. Qua đó, nhìn nhận những ưu điểm, hạn chế của các hoạt động quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông.

Nghiên cứu định hướng của Trung ương, phương hướng của các cấp chính quyền về quản lý di tích quốc gia; những vấn đề đặt ra đối với việc quản lý khu di tích đền-chùa Chi Đông.

Nghiên cứu giải pháp nâng cao hiệu quả, chất lượng quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông gắn với các nội dung quản lý DTLSVH mà luận văn đã xác định.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu chính của đề tài là hoạt động quản lý di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Không gian: Khu di tích đền - chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội.

Thời gian: Từ năm 2010 đến nay. Năm 2010 là thời điểm khu di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông được tiến hành các hoạt động tu bổ, tôn tạo một cách tương đối toàn diện.

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu tài liệu. Phương pháp điền dã, khảo sát. Phương pháp tiếp cận liên ngành.

6. Những đóng góp của luận văn

Luận văn góp phần cung cấp những nội dung về thực trạng quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội.

Luận văn có thể giúp cho các cơ quan chức năng trong việc hoạch định chính sách, nâng cao hiệu quả quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị của di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội.

Luận văn sẽ là tài liệu tham khảo cho các nghiên cứu cùng hướng nói chung, nghiên cứu về đền - chùa Chi Đông, thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà nội nói riêng.

7. Cấu trúc của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm 03 chương:

Chương 1: Những vấn đề chung về quản lý di tích lịch sử văn hóa và tổng quan về di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông

Chương 2: Thực trạng quản lý di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông tại thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội

Chương 3: Giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông

Chương 1

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ QUẢN LÝ DI TÍCH LỊCH SỬ VĂN HÓA VÀ TỔNG QUAN VỀ DI TÍCH QUỐC GIA ĐỀN - CHÙA CHI ĐÔNG

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. Quản lý

Tiếp thu, kế thừa các nghiên cứu đi trước, tác giả luận văn đưa ra quan niệm về “quản lý” được sử dụng trong đề tài nghiên cứu của mình như sau: *Quản lý là sự tác động liên tục, có tổ chức, có mục tiêu, có mục đích và có kế hoạch của chủ thể quản lý lên đối tượng quản lý. Một chính thể thống nhất thường xuyên điều chỉnh hoạt động của các khâu nhằm đạt được các mục tiêu đã đề ra trong các điều kiện biến động của môi trường.* Quản lý là một hiện tượng tồn tại trong mọi hệ thống xã hội. Quản lý phát sinh mọi lúc, mọi nơi, khi mọi người cần hợp tác với nhau để đạt được mục tiêu chung. Quản lý xã hội nói chung là một quá trình tổ chức và điều hành các hoạt động phù hợp với các quy luật khách quan nhằm đạt được những mục tiêu và yêu cầu nhất định. Xã hội càng phát triển thì yêu cầu và chất lượng quản lý càng cao. Quản lý là một hoạt động cần thiết trong xã hội, đặc biệt là trong lĩnh vực DSVH nói chung và DT LSVH nói riêng. Quản lý DT LSVH được đặt ra trong các bối cảnh lịch sử, hiện tại và trong tương lai, nó luôn là việc làm cần thiết trong tiến trình bảo tồn DSVH của dân tộc.

1.1.2. Quản lý văn hóa

Khái niệm “quản lý văn hóa” trong xã hội hiện đại được hiểu là công việc của nhà nước. Được thực hiện bằng việc ban hành Luật, các văn bản dưới luật, các quy định... sau đó tổ chức thực hiện, kiểm tra, giám sát việc thực hiện các chính sách đó nhằm góp phần phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, hướng đến sự phát triển linh tế của cả nước.

1.1.3. Di tích

Di tích là một bộ phận của di sản văn hóa, nó là thành tố quan trọng và là thông điệp từ quá khứ gửi lại cho các thế hệ sau.

Tác giả luận văn đồng nhất với lí giải về di tích của Từ điển Bách khoa Việt Nam. Theo đó, di tích không chỉ được hiểu đơn thuần là di vật cổ, mộ, lăng tẩm, lăng mộ... mà gồm rất nhiều những dấu vết do quá khứ để lại, đặc biệt những di tích này phải được pháp luật bảo vệ, không ai được phép tùy tiện dịch chuyển, thay đổi, phá hủy hệ thống các di tích đó.

1.1.4. Di tích quốc gia

Tại Khoản 2, Điều 29, *Luật di sản văn hóa* (Ban hành năm 2001, sửa đổi, bổ sung năm 2009 và năm 2013) quy định: Di tích quốc gia là di tích có giá trị tiêu biểu của quốc gia ghi dấu những sự kiện, mốc lịch sử quan trọng gắn với anh hùng dân tộc, danh nhân, nhà hoạt động chính trị, văn hoá nghệ thuật, khoa học... Di tích quốc gia có thể là công trình xây dựng, công trình kiến trúc, địa điểm khảo cổ, cảnh quan thiên nhiên đẹp có giá trị tiêu biểu trong giai đoạn phát triển kiến trúc, nghệ thuật, có ảnh hưởng quan trọng đối với tiến trình lịch sử của dân tộc.

1.1.5. Di tích lịch sử - văn hóa

Theo Điều 28, *Luật Di sản văn hóa* của Quốc hội nước CHXH chủ nghĩa Việt Nam (Ban hành năm 2001, sửa đổi, bổ sung năm 2009 và năm 2013) quy định: “Di tích lịch sử-văn hóa là công trình xây dựng địa điểm và các di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia thuộc công trình, địa điểm có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học” [47, tr. 13].

1.1.6. Quản lý di tích lịch sử - văn hóa

Di tích lịch sử văn hóa là một bộ phận quan trọng của di sản văn hóa nên việc quản lý di sản văn hóa cũng được thực hiện theo nội dung quản lý di sản văn hóa quốc gia đã được quy định trong “Luật di sản văn hóa” của nước CHXHCN Việt Nam hiện nay.

Trên cơ sở những nội dung đã trình bày ở trên, tác giả luận văn trình bày quan điểm về quản lý di tích lịch sử - văn hóa được sử dụng trong đề tài của mình như sau: *Quản lý di tích văn hóa là hoạt động của các cơ quan, cộng đồng các cấp nhằm quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị của di tích lịch sử, gìn giữ, bảo tồn nó trước sự tàn phá của thiên nhiên, con người. Từ đó khai thác nó để góp phần phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội của địa phương nói riêng và đất nước nói chung.*

1.2. Các văn bản về quản lý di tích lịch sử - văn hóa

Luật Di sản văn hóa (Ban hành năm 2001, sửa đổi, bổ sung năm 2009 và năm 2013).

Nghị định số 70/2012/NĐ-CP, ngày 18/9/2012 của Thủ tướng Chính phủ về việc quy định thẩm quyền, trình tự, thủ tục lập, phê duyệt quy hoạch, dự án bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích lịch sử văn hóa, danh lam thắng cảnh.

Thông tư số 17/2013/TT-BVHTTDL, ngày 30/12/2013 của Bộ trưởng Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch về việc hướng dẫn xác định chi phí lập quy hoạch, dự án, báo cáo kinh tế - kỹ thuật bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích.

Thông tư số 15/2019/TT-BVHTTDL, ngày 31/12/2019 của Bộ trưởng Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch về việc quy định chi tiết một số quy định về bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích.

Thông tư số 08/2021/TT-BVHTTDL, ngày 08/9/2021 của Bộ trưởng Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch về việc hướng dẫn chức năng nhiệm vụ, quyền hạn của Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch thuộc Ủy ban nhân dân cấp tỉnh; phòng văn hóa thông tin thuộc Ủy ban nhân dân cấp huyện.

Quyết định số 1909/QĐ-TTg, ngày 12/11/2021 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Chiến lược phát triển văn hóa đến năm 2030.

Quyết định số 31/2021/QĐ-UBND, ngày 29/12/2021 của Chủ tịch UBND thành phố Hà Nội về việc sửa đổi, bổ sung một số điều của quy chế quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Kế hoạch số 55/KH-UBND ngày 18/02/2022 của Chủ tịch UBND thành phố Hà Nội về việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể thành phố Hà Nội đến năm 2025....

1.3. Nội dung quản lý nhà nước về di tích lịch sử - văn hóa

Thứ nhất, nghiên cứu các nội dung liên quan đến chủ thể quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông.

Thứ hai, tìm hiểu các nguồn lực đáp ứng cho quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông.

Thứ ba, nghiên cứu các hoạt động quản lý di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông, tập trung vào các nội dung như:

1. Triển khai, tổ chức thực hiện và xây dựng các văn bản quản lý khu di tích.
2. Tuyên truyền, giáo dục, phổ biến pháp luật về di tích.
3. Các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích.
4. Hoạt động nghiên cứu khoa học, đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ đáp ứng cho quản lý khu di tích.
5. Huy động, quản lý và sử dụng các nguồn lực.
6. Kiểm tra, giám sát, thi đua, khen thưởng và xử lý vi phạm trong quá trình quản lý khu di tích.

1.4. Khái quát di tích quốc gia đền - chùa Chi Đông, thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội

1.4.1. Vài nét về thị trấn Chi Đông

Thị trấn Chi Đông nằm ở phía Đông Bắc huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội. Theo báo cáo phát triển kinh tế 6 tháng đầu năm 2022 của UBND thị trấn Chi Đông: Tổng diện tích đất tự nhiên của Chi Đông là 486.6 ha với 2.487 hộ gia đình và 9.739 nhân khẩu.

1.4.2. Khái lược đền - chùa Chi Đông

Khu di tích đền-chùa Chi Đông nằm ở tổ dân phố số 2, thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội; được Nhà nước cấp bằng công nhận di tích lịch sử-văn hóa quốc gia theo Quyết định số 2015, ngày 16/12/1993 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa Thông tin.

1.4.2.1. Đền Chi Đông

Đền Chi Đông thờ ông Trương Hồng và ông Trương Hát, dân gian gọi là Đức Thánh Tam Giang, đây là hai vị tướng của vua Triệu Việt Vương, người đã có công đánh giặc cứu nước ở thế kỷ VI. Lai lịch, công trạng của Đức Thánh Tam Giang được bản “thần tích” của làng Chi Đông.

1.4.2.2. Chùa Chi Đông

Chùa Chi Đông còn có tên gọi là Phúc Long Tự (chùa Phúc Long). Chùa được xây dựng ở khu đất giáp Đền Chi Đông, tạo thành một quần thể di tích, được bố trí hài hòa trên diện tích đất rộng và bằng phẳng. Chùa Chi Đông được làm vào thời Hậu Lê, niên hiệu Chính Hòa thứ 14 (1693).

1.4.3. Lễ hội đền - chùa Chi Đông

Lễ hội truyền thống đền-chùa Chi Đông là hoạt động văn hóa tiêu biểu của khu di tích. Hằng năm, lễ hội được tổ chức trong bốn ngày từ ngày 15 đến ngày 18 tháng Giêng âm lịch. Lễ hội là điểm khởi đầu của năm, là dịp để chính quyền và nhân dân thị trấn Chi Đông thể hiện tinh thần “uống nước nhớ nguồn”, thành tâm cầu với đức Phật, thần linh phù hộ cho Quốc thái dân an, mùa màng tươi tốt, bội thu.

1.4.4. Giá trị của di tích đền - chùa Chi Đông

1.4.4.1. Giá trị lịch sử

Vào thế kỷ X, khi đất nước rơi vào loạn 12 sứ quân, nhân dân Chi Đông đã cùng với thủ lĩnh Đinh Bộ Lĩnh dẹp loạn các sứ quân, góp phần vào sự nghiệp thống nhất quốc gia trong buổi đầu đất nước giành được độc lập sau hàng ngàn năm Bắc thuộc.

Trong giai đoạn 1930-1945, làng Chi Đông là một cơ sở cách mạng, chiến khu an toàn. Các cán bộ cách mạng của tỉnh, huyện thường xuyên đi lại hội họp, bàn công việc ở khu di tích đền, chùa, đình của làng. Trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp (1946-1954), đền-chùa Chi Đông là nơi trú ẩn của cán bộ kháng chiến và dân quân du kích.

1.4.4.2. Giá trị văn hóa

Bảo tồn các di tích lịch sử, văn hóa; giữ gìn những nét đẹp trong văn hóa truyền thống, các nghi lễ tín ngưỡng, tôn giáo, lễ hội, gia phong các dòng họ và các giá trị kiến trúc, nghệ thuật của đền, chùa.

Lễ hội dân gian ở được tổ chức ở đền-chùa Chi Đông thuộc loại hình phi tôn giáo, có nguồn gốc từ lễ hội dân gian của cư dân nông nghiệp trồng lúa nước; thể hiện lòng biết ơn với các vị Thành hoàng làng có công với quê hương đồng thời giáo dục con cháu đạo lý “Uống nước nhớ nguồn” và cầu mong cho dân làng có cuộc sống phồn vinh, hạnh phúc.

1.4.4.3. Giá trị nghệ thuật

Đền - chùa Chi Đông đã trải qua nhiều lần tu sửa nên kiến trúc hiện nay mang dấu ấn của thời Nguyễn. Đền có kiến trúc nhỏ, vừa phải, không đồ sộ nhưng đẹp và cổ kính.

Chùa Chi Đông được xây vào thời Hậu Lê, kiến trúc của chùa đồ sộ, khỏe đẹp, gồm chùa chính và nhà tổ. Kiến trúc đền-chùa Chi Đông làm theo kiểu chồng diêm 2 tầng 8 mái, nghệ thuật điêu khắc ở đền-chùa Chi Đông thể hiện nhiều kỹ thuật chạm trổ tinh túy, đặc biệt là các bức cốn còn có hệ thống tượng đẹp, gồm 13 pho tượng được làm bằng gỗ và đất luyện: Ở tiền đường có 4 pho, được sắp xếp theo thứ tự từ trái sang phải là: Tượng Đức Ông, cặp tượng Hộ pháp (Khuyên thiện – Trừng ác), tượng Thánh tạng; Thượng điện có 6 pho được bày theo từng cấp, gồm Di đà Tam tôn, Quan Âm Nam Hải, Ngọc Hoàng và Thích Ca Cửu Long; Hậu cung nhà Tổ có 3 pho tượng Mẫu (Liễu Hạnh).

Có thể nói, kiến trúc và nghệ thuật điêu khắc, tạc tượng, chạm gỗ, trang trí ở đền-chùa Chi Đông đã cho thấy nhiều nét đặc sắc, kỹ thuật tinh tế, thể hiện sự sáng tạo, tài hoa của người dân Việt, là những giá trị quý báu của đất nước nói chung, thị trấn Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội nói riêng.

1.4.5. Vai trò của quản lý đối với di tích đền - chùa Chi Đông

Nhà nước tạo hành lang pháp lý để quản lý di sản văn hóa, di tích lịch sử văn hóa, bảo vệ, tu bổ, phát huy các giá trị của di tích bằng cách ban hành hệ thống Luật, Thông tư, Nghị định... Các cơ quan, ban ngành và UBND các cấp đã áp dụng vào công tác quản lý như khoanh vùng di tích, bảo vệ di tích, chống xâm lấn di tích; tổ chức kiểm kê, bảo vệ di vật, cổ vật để giữ gìn các giá trị lịch sử, văn hóa, nghệ thuật của các thời kỳ...

Việc triển khai các dự án tu bổ đối với di tích đền - chùa Chi Đông đã nhận được sự quan tâm chỉ đạo của các cơ quan chức năng, các cấp chính quyền...

UBND thị trấn Chi Đông đã phối hợp với ban quản lý di tích, cụ từ, sự trợ trì đền - chùa Chi Đông thường xuyên kiểm tra các hoạt động tôn giáo, tín ngưỡng đang thực hiện tại khu di tích,

Việc thực hiện các hoạt động quản lý đã góp phần bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích đền-chùa Chi Đông;

Tiểu kết

Đền-chùa Chi Đông là khu di tích chứa đựng nhiều giá trị quý báu, tiêu biểu là giá trị về lịch sử, văn hóa, kiến trúc, nghệ thuật. Trải qua những thăng trầm trong lịch sử đấu tranh, dựng nước, giữ nước của dân tộc, đền-chùa Chi Đông đã luôn được nhân dân bảo vệ, gìn giữ, vun đắp.

Trên cơ sở của những vấn đề lý luận, căn cứ pháp lý, nội dung về quản lý DSVH và DT LSVH; điều kiện thực tế và giá trị của đền-chùa Chi Đông đã trình bày ở chương 1. Trong chương 2, tác giả luận văn sẽ tiếp tục nghiên cứu về thực trạng việc quản lý của khu di tích này.

Chương 2

THỰC TRẠNG QUẢN LÝ DI TÍCH QUỐC GIA ĐỀN-CHÙA CHI ĐÔNG TẠI THỊ TRẤN CHI ĐÔNG, HUYỆN MÊ LINH, THÀNH PHỐ HÀ NỘI

2.1. Chủ thể quản lý

2.1.1. Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch

Trong *Luật Di sản văn hóa* (Ban hành năm 2001. sửa đổi, bổ sung năm 2009 và năm 2013) đã quy định những nội dung liên quan đến quản lý nhà nước về DSVH và xếp hạng di tích quốc gia.

Nghị định số 123/2016/NĐ-CP, ngày 01 tháng 9 năm 2016 của Thủ tướng Chính phủ về việc quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của bộ, cơ quan ngang bộ; Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch sẽ có những nhiệm vụ, quyền hạn trong việc quản lý di sản văn hóa.

Căn cứ Khoản 6, Điều 2, Quyết định 839/QĐ-BVHTTDL ngày 04/4/2023 của Bộ trưởng Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch, về Di tích, Cục Di sản văn hóa có trách nhiệm thẩm định nhiệm vụ lập quy hoạch và quy hoạch bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích quốc gia; thẩm định dự án tu bổ di tích, báo cáo kinh tế kỹ thuật tu bổ di tích; thoả thuận việc xây dựng công trình ở các khu vực bảo vệ của di tích; thẩm định dự án cải tạo, xây dựng công trình nằm ngoài các khu vực bảo vệ di tích mà có ảnh hưởng xấu đến di tích; tham gia ý kiến đối với thiết kế bản vẽ thi công tu bổ di tích quốc gia...

2.1.2. Sở Văn hóa và Thể thao thành phố Hà Nội

Theo Quyết định số 49/2016/QĐ-UBND, ngày 09/12/2016 của UBND thành phố Hà Nội về việc quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Sở Văn hóa và Thể thao thành phố Hà Nội. Sở VH-TT chịu trách nhiệm quản lý các lĩnh vực văn hóa và thể thao, trong đó có nội dung quản lý di tích lịch sử văn hóa và lễ hội; là cơ quan đầu mối tham mưu và chỉ đạo, giúp UBND thành phố quản lý các DT LSVH trong toàn thành phố; trong công tác quản lý các DT LSVH, Sở VH-TT thành phố Hà Nội.

2.1.3. Phòng Văn hóa và Thông tin huyện Mê Linh

Phòng VH-TT huyện là đầu mối về công tác quản lý DT LSVH của huyện Mê Linh; tham mưu cho UBND huyện Mê Linh kế hoạch ngắn hạn, dài hạn về công tác quản lý DT LSVH trên địa bàn; tổng hợp và trình UBND huyện Mê Linh duyệt kế hoạch quản lý các DT LSVH của các xã, thị trấn, đôn đốc, kiểm tra việc thực hiện kế hoạch đó. Định kỳ và đột xuất Phòng VH-TT kiểm tra việc giữ gìn, bảo quản và sử dụng các DT LSVH trên địa bàn huyện Mê Linh; có quyền đình chỉ tạm thời việc tu bổ và sử dụng di tích nếu thấy có những vi phạm về nội dung tu bổ và mục đích sử dụng đã được duyệt. Đồng thời, báo cáo ngay với thường trực UBND huyện Mê Linh và Sở VH - TT Hà Nội để xem xét, xử lý kịp thời; hướng dẫn chuyên môn, nghiệp vụ, đào tạo và bồi dưỡng lực lượng làm công tác quản lý DT LSVH của huyện; chuẩn bị các văn bản cần thiết báo cáo UBND huyện hoặc trình UBND Thành phố (thông qua Sở VH - TT Hà Nội) duyệt về khen thưởng, xử phạt cá nhân, tập thể có thành tích hoặc vi phạm việc bảo vệ và sử dụng DT LSVH.

2.1.4. Ủy ban nhân dân thị trấn Chi Đông

Trực tiếp quản lý di tích theo phân cấp; căn cứ thẩm quyền được giao để báo cáo, đề xuất sửa chữa, tu bổ các hạng mục xuống cấp của di tích. Từ năm 2010, UBND thị trấn Chi Đông đã tiến hành báo cáo đề xuất với các cơ quan cấp trên tu bổ, sửa chữa, xây mới một số hạng mục của di tích đền chùa Chi Đông như: Tu bổ hành lang Tả, hữu, tu bổ khu nhà Tổ, tam quan, xây dựng mới nhà bếp, khu vệ sinh, công đền, tường bao quanh khu di tích đền-chùa Chi Đông.

2.1.5. Ban quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thị trấn Chi Đông

Ban quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thị trấn Chi Đông (sau đây gọi là Ban quản lý di tích) là tổ chức được UBND thị trấn ra quyết định thành lập. Thông thường, Ban quản lý di tích có thời gian thực hiện nhiệm vụ theo nhiệm kỳ của Chủ tịch UBND thị trấn và được kiện toàn lại khi cần thiết.

2.1.6. Cộng đồng dân cư

Cộng đồng dân cư là một nhân tố quan trọng trong việc quản lý di tích đền-chùa Chi Đông; Cộng đồng dân cư ở đây có thể là các cụ cao niên được nhân dân tín nhiệm và bầu làm thành viên của Ban Trị Sự, Ban Chấp tác hoặc là nhân dân trên địa bàn thị trấn Chi Đông; là những người nắm bắt, tiếp thu, triển khai các nội dung, kế hoạch về di tích đền-chùa Chi Đông, theo chỉ đạo của Ban quản lý di tích và UBND thị trấn.

2.1.7. Cơ chế phối hợp giữa các chủ thể quản lý

Là di tích được nhà nước xếp hạng di tích quốc gia năm 1993, đền - chùa Chi Đông đã được các cấp, các ngành, các đơn vị quan tâm trong việc bảo tồn nhằm lưu giữ những giá trị văn hóa, nghệ thuật đặc sắc cho các thế hệ sau có điều kiện chiêm ngưỡng, bảo vệ và giữ gìn.

Việc quản lý khu di tích đền-chùa Chi Đông được thực hiện theo chỉ đạo từ Bộ văn hóa thể thao và du lịch đến Sở Văn hóa và Thể thao Hà Nội tiếp đến là Phòng Văn hóa thông tin huyện Mê Linh. Trên cơ sở chỉ đạo của cơ quan chức năng cấp huyện, UBND thị trấn Chi Đông chỉ đạo Ban quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thị trấn Chi Đông, cộng đồng dân cư, Ban trị sự và Ban chấp tác đền-chùa Chi Đông thực hiện các công tác cụ thể.

Những năm qua, công tác quản lý, bảo tồn di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thị trấn Chi Đông được thực hiện khá hiệu quả, cả về chất lượng lẫn số lượng; công tác quản lý nhà nước và hoạt động sự nghiệp, đã góp phần vào việc quản lý, bảo tồn các di tích lịch sử văn hoá trên địa bàn, khơi dậy truyền thống yêu nước cách mạng trong nhân dân, phục vụ nhu cầu tham quan du lịch của du khách trong và ngoài nước. Tạo được những chuyển biến mạnh mẽ trong nhận thức của các tầng lớp xã hội, góp phần bảo tồn và phát huy di sản văn hoá trên địa bàn.

Tuy nhiên, qua quá trình khảo sát và làm việc với UBND thị trấn Chi Đông, chúng tôi nhận thấy ở đây chưa thành lập Ban quản lý di tích đền - chùa Chi Đông mà mới thành lập Ban quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thị trấn Chi Đông, chưa xây dựng quy chế phối hợp, phân công nhiệm vụ cụ thể cho các thành viên. Ban quản lý di tích lịch sử văn hóa trên địa bàn thị trấn Chi Đông cũng chưa làm rõ trách nhiệm của từng thành viên nếu xảy ra những bất cập trong quá trình quản lý di tích...

Đề đạt được hiệu quả trong quá trình quản lý di tích cần có sự phối hợp, thống nhất giữa các chủ thể quản lý. Sự phối hợp giữa các sở, ngành, hội, đoàn thể, địa phương trong công tác quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di tích nhằm đảm bảo sự thống nhất, đồng bộ, hiệu quả, phân công rõ trách nhiệm quản lý của từng đơn vị, cơ quan tránh chồng chéo nhiệm vụ, tạo điều kiện phối hợp, hỗ trợ kịp thời khi thực hiện các nhiệm vụ chung.

2.2. Các nguồn lực quản lý

2.2.1. Cơ sở vật chất

Nhìn chung cơ sở vật chất tại khu di tích đền - chùa Chi Đông hiện nay tương đối đầy đủ, đảm bảo được yêu cầu, tạo thuận lợi cho việc tổ chức các hoạt động tín ngưỡng.

2.2.2. Nguồn lực tài chính

Theo *Luật di sản văn hóa*, nguồn lực tài chính dành cho các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị di tích bao gồm: Nguồn ngân sách nhà nước; các khoản thu hợp pháp từ hoạt động sử dụng và phát huy giá trị di tích; nguồn xã hội hoá. Việc sử dụng các nguồn lực tài chính dành cho quản lý di tích phải đảm bảo sử dụng có hiệu quả, đúng mục đích.

2.2.3. Nguồn nhân lực quản lý

Đề hoạt động quản lý di tích lịch sử văn hoá đạt được hiệu quả và phát huy được giá trị thì nguồn lực con người đóng vai trò then chốt.

Hiện đội ngũ cán bộ được giao phụ trách công tác quản lý di tích và nằm trong Ban quản lý di tích có 03 thành viên trình độ Thạc sĩ, 11 thành viên

có trình độ Đại học, 01 thành viên là đại đức phật giáo, 11 thành viên còn lại tốt nghiệp trung học phổ thông. Tuy nhiên, lĩnh vực đào tạo chưa phù hợp với yêu cầu công tác; chưa được đào tạo về chuyên ngành bảo tồn di tích, quản lý văn hóa; ngoài ra trình độ chuyên môn không thống nhất cũng là một hạn chế.

2.3. Hoạt động quản lý

2.3.1. Ban hành, triển khai và tổ chức thực hiện các văn bản quản lý

Trong những năm qua, cấp ủy Đảng, chính quyền thị trấn Chi Đông luôn bám sát các văn bản chỉ đạo của Đảng, nhà nước, các cơ quan chức năng để thực hiện hoạt động quản lý di tích lịch sử-văn hóa quốc gia đền-chùa Chi Đông; nhận thức đúng vị trí, vai trò, tầm quan trọng của việc xây dựng, ban hành, thực hiện các văn bản quy phạm pháp luật. Chính vì vậy, các văn bản đã được ban hành tương đối kịp thời, về cơ bản đáp ứng được yêu cầu quản lý nhà nước đối với DT LSVH ở địa phương; chất lượng các văn bản ngày càng được nâng cao, khắc phục được phần nào tình trạng ban hành văn bản trái thẩm quyền, giao quyền chồng chéo, đảm bảo tính hợp pháp, hợp hiến, tính khả thi, mang lại nhiều kết quả tốt trong quá trình thực hiện.

2.3.2. Tuyên truyền, giáo dục, phổ biến pháp luật về di tích

Có thể nói, trong những năm qua hoạt động tuyên truyền, giáo dục về quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị DSVH, DT LSVH đã đạt được những thành tựu đáng kể, góp phần nâng cao vai trò, trách nhiệm của chính quyền, cộng đồng dân cư, phát huy ý thức, tinh thần làm chủ của nhân dân. Đối với khu di tích đền-chùa Chi Đông, hiện tượng vi phạm, xâm hại di tích giảm rõ rệt, nhân dân hăng hái tự nguyện góp công, góp sức tham gia vào hoạt động quản lý, chẳng hạn như: Tu bổ, xây dựng tường bao quanh khu di tích đền-chùa; xây dựng mới cổng đền, cổng chùa tránh sự xâm lấn của các tiểu thương bán hàng ở chợ Chi Đông; tham gia phục vụ cho công tác tu bổ, tôn tạo, sửa chữa hạng mục nhỏ bị xuống cấp hằng năm...

2.3.3. Hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích

2.3.3.1. Công tác tu bổ, tôn tạo

Nhận thức rõ DTLSVH đền-chùa Chi Đông là tài sản vô giá, UBND thị trấn đã coi việc tu bổ, tôn tạo, giữ gìn diện mạo của khu di tích là nhiệm vụ trọng tâm trong chiến lược phát triển kinh tế, văn hóa của địa phương. Nhằm nâng cao hơn nữa hiệu quả công tác tu bổ, tôn tạo DTLSVH, UBND thị trấn đã quán triệt, phối hợp với các ban ngành đoàn thể, tổ chức chính trị - xã hội, nhà trường trên địa bàn nhằm tăng cường các hoạt động thiết thực, thực hiện đúng quy định của pháp luật và văn bản hiện hành.

2.3.3.2. Công tác bảo vệ, an ninh

Trước năm 2015, việc khoanh vùng bảo vệ đảm bảo an ninh ở khu di tích gặp nhiều khó khăn, nên đã có tình trạng mất cổ vật, tiền công đức của nhân dân...; các hộ dân xây dựng lấn chiếm đất của khu vực đền-chùa Chi Đông. Năm 2016, các cấp chính quyền, tổ chức, đoàn thể đã tuyên truyền, vận

động các hộ lấn chiếm trả lại mặt bằng, đồng thời nhân dân ở sát đền-chùa Chi Đông đã công đức thêm đất đai, vật chất, công sức để chính quyền xây dựng đường và tường bao quanh khu di tích; việc bảo vệ và an ninh, trật tự cũng được cải thiện hơn.

2.3.3.3. Công tác kiểm kê

Năm 2010, UBND thị trấn Chi Đông đã chỉ đạo tiến hành tổng kiểm kê, đánh giá hiện trạng các công trình, cổ vật... để báo cáo cấp trên và tham mưu về công tác bảo vệ và trùng tu di tích đền-chùa Chi Đông.

2.3.3.4. Quản lý và tổ chức lễ hội

Căn cứ Nghị định 110/2018/NĐ-CP ngày 29/8/2018 của Chính phủ quy định về quản lý và tổ chức lễ hội, việc tổ chức Lễ hội đền-chùa Chi Đông được thực hiện theo phương thức: UBND thị trấn Chi Đông thực hiện các nội dung đăng ký tổ chức lễ hội theo quy định hiện hành. Thực tế cũng cho thấy, trong những năm qua, việc tổ chức Lễ hội đền-chùa Chi Đông đã nhận được sự quan tâm, chỉ đạo của các cơ quan Trung ương, thành phố Hà Nội, địa phương.

2.3.4. Hoạt động nghiên cứu khoa học, đào tạo bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ

2.3.4.1. Hoạt động nghiên cứu khoa học

Theo tìm hiểu của chúng tôi, hiện nay việc NCKH về di tích đền-chùa Chi Đông đang còn rất hạn chế, chưa thấy nhiều công trình, bài viết khoa học chuyên sâu.

2.3.4.2. Công tác đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ

Những năm gần đây, UBND huyện Mê Linh, thị trấn Chi Đông đã quan tâm, tạo điều kiện để cán bộ đi học tập nâng cao trình độ về quản lý văn hóa nói chung, DSVH nói riêng. Tuy vậy, số lượng cán bộ đi học chưa nhiều, bởi nhiều nguyên nhân, lí do khác nhau.

2.3.5. Huy động, quản lý và sử dụng các nguồn lực

Trong những năm qua, Đảng ủy, UBND thị trấn Chi Đông đã tiến hành nhiều phương thức huy động, quản lý và sử dụng các nguồn lực để đáp ứng cho công tác quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị của di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông.

Bên cạnh nguồn lực được Nhà nước cấp, chính quyền địa phương đã tuyên truyền, vận động các đơn vị, tổ chức, cá nhân, doanh nghiệp, công đồng dân cư, nhân dân trong và ngoài địa bàn tham gia ủng hộ, đóng góp tinh thần, vật chất, con người; đồng thời thực hiện việc quản lý, sử dụng một cách tương đối hợp lí, hiệu quả, nhờ đó đã đạt được những thành tựu đáng kể.

2.3.6. Kiểm tra, giám sát và thi đua khen thưởng

Công tác kiểm tra, giám sát đối với việc quản lý di tích đền-chùa Chi Đông chưa được thực hiện thường xuyên. Qua khảo sát thực tế cho thấy, trong những năm qua ở thị trấn Chi Đông việc khen thưởng cho các tập thể,

cá nhân tham gia quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của di tích đền-chùa Chi Đông thực hiện chưa đầy đủ còn hạn chế.

2.4. Đánh giá, nhận xét

2.4.1. Ưu điểm

Việc thực hiện quản lý nhà nước về DSVH tương đối bám sát những nội dung đã được quy định trong Luật di sản văn hóa. Cơ chế phối hợp giữa các chủ thể quản lý đã được thực hiện đúng quy định và có sự thống nhất cao. Các nguồn lực cho quản lý khu di tích về cơ bản đã đáp ứng được những yêu cầu của hoạt động quản lý.

Căn cứ chủ trương, đường lối, pháp luật của Đảng, Nhà nước, các chủ thể quản lý theo nhiệm vụ, chức năng, quyền hạn của mình đã xây dựng, ban hành được những văn bản, kế hoạch, hướng dẫn để đáp ứng cho quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị của đền-chùa Chi Đông.

Việc tổ chức, thực hiện tuyên truyền đường lối, chủ trương, pháp luật của Đảng, Nhà nước về DSVH, lịch sử và giá trị văn hóa của đền-chùa Chi Đông đã góp phần nâng cao tinh thần, ý thức, trách nhiệm của cán bộ, nhân dân trong công tác quản lý di tích quốc gia ở địa phương mình. Qua đó, cũng góp phần giáo dục cho người dân những truyền thống và đạo lý tốt đẹp của quê hương, đất nước.

Việc tổ chức, chỉ đạo hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của di tích đền-chùa Chi Đông về cơ bản đã tuân thủ, thực hiện theo đường lối, chủ trương, pháp luật của Đảng, Nhà nước, các văn bản chỉ đạo, kế hoạch, hướng dẫn của Trung ương và địa phương.

Công tác đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ cho nguồn nhân lực quản lý DT LSVH về cơ bản đã được thực hiện.

Công tác huy động, quản lý và sử dụng các nguồn lực để phục vụ công tác bảo tồn, phát huy các giá trị của di tích đền-chùa Chi Đông đã được địa phương thực hiện đúng quy định; nhiều tập thể, doanh nghiệp, cá nhân đã ủng hộ về vật chất, tinh thần, công sức lao động, đóng góp cho việc quản lý, tu bổ, tôn tạo, tổ chức lễ hội tại di tích đền-chùa Chi Đông.

2.4.2. Hạn chế

Việc kiện toàn, xác lập chủ thể quản lý trực tiếp mang tính chuyên trách đối với đền-chùa Chi Đông ở địa phương vẫn chưa hoàn thiện. Bên cạnh đó, vai trò, trách nhiệm của các bộ phận, thành viên tham gia hoạt động quản lý khu di tích cũng chưa được phát huy ở mức tối đa...

Việc ban hành các văn bản quản lý di tích đền-chùa Chi Đông của địa phương đôi khi còn chưa chủ động, chưa bám sát thực tiễn, nên một số vấn đề chưa được giải quyết kịp thời hoặc đang còn bỏ ngỏ; những nội dung liên quan đến đặc trưng, giá trị văn hóa của khu di tích chưa được đề cập đầy đủ trong các văn bản, hướng dẫn, nên công tác quản lý đôi lúc còn gặp lúng túng và đạt hiệu quả chưa cao. Đặc biệt, việc xây dựng chiến lược, quy hoạch, kế

hoạch quản lý khu di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông một cách tổng thể, mang tính tầm nhìn dài hạn là vấn đề đang bỏ ngỏ.

Công tác tuyên truyền, giáo dục đáp ứng cho bảo tồn và phát huy giá trị của đền-chùa Chi Đông còn nhiều hạn chế về chiều sâu, rộng, tính thường xuyên; phương tiện và nội dung chưa được đầu tư đúng mức; sự phối hợp giữa các đơn vị, tổ chức chưa ăn khớp; việc ứng dụng tiến bộ của cách mạng khoa học công nghệ lần thứ 4 chưa được chú trọng... nên hiệu quả, chất lượng của tuyên truyền, giáo dục chưa cao.

Các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị của đền-chùa Chi Đông còn một số hạn chế liên quan đến công tác quản lý nhà nước về DSVH của các cấp chính quyền và tổ chức có trách nhiệm ở địa phương sở tại. Bên cạnh việc thiếu các điều kiện về cơ chế chính sách còn rất cần thêm yếu tố về trình độ chuyên môn, nghiệp vụ của những thành phần tham gia chỉ đạo, tổ chức và trực tiếp thực hiện công việc cụ thể.

Hoạt động nghiên cứu khoa học về di tích đền-chùa Chi Đông dường như còn đang bỏ ngỏ, chưa được quan tâm, đầu tư, dẫn đến việc thiếu thông tin, cơ sở, căn cứ tin cậy cho công tác quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị của DTLSVH này. Công tác đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ cho đội ngũ cán bộ chuyên trách, người trực tiếp quản lý còn nhiều bất cập, đôi lúc còn mang tính hình thức, chất lượng chưa cao.

Công tác huy động các nguồn lực để bảo tồn và phát huy các giá trị của di tích đền-chùa Chi Đông mới chỉ đạt được thành tựu ở mức cơ bản, chưa xây dựng được kế hoạch nhằm tạo bước đột phá mạnh mẽ, chưa tiến hành được việc xã hội hóa. Bên cạnh đó, nguồn lực về nhân lực quản lý DTLSVH vẫn còn thiếu và năng lực chưa cao nên việc sử dụng cũng gặp những khó khăn và bất cập.

Công tác kiểm tra, giám sát các hoạt động liên quan đến khu di tích đền-chùa Chi Đông chưa được quan tâm đúng mức, việc triển khai, thực hiện là vấn đề đang cần được bàn luận, nghiên cứu. Việc tổ chức tổng kết, đánh giá, rút kinh nghiệm, tuyên dương, khen thưởng các tập thể, cá nhân xuất sắc trong công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích đền-chùa Chi Đông chưa được chú trọng.

Tiểu kết

Nhìn chung, các hoạt động quản lý nhà nước về DSVH được thực hiện đối với đền-chùa Chi Đông cơ bản đã bám sát nội dung theo quy định của luật DSVH; nhận được những sự quan tâm nhất định của các cơ quan chức năng, chính quyền và nhân dân địa phương; đồng thời đã đạt được những thành tựu và ưu điểm đáng kể.

Tuy nhiên, trong thực tiễn hoạt động quản lý đối với đền-chùa Chi Đông vẫn còn một số nội dung hiện đang còn bỏ ngỏ, hoặc chưa được quan tâm, đầu tư đúng mức và phương thức thực hiện công tác chưa hiệu quả...

Để khu DTLSVH đền-chùa Chi Đông có thể trường tồn một cách bền vững, xứng tầm với di tích cấp quốc gia, rất cần có những phương thức, giải pháp nâng cao hiệu quả, chất lượng của các hoạt động quản lý nhà nước một cách toàn diện, đồng bộ. Đây cũng chính là những nội dung chúng tôi sẽ tiếp tục nghiên cứu và đề cập ở chương 3.

Chương 3

GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ

QUẢN LÝ DI TÍCH QUỐC GIA ĐỀN - CHÙA CHI ĐÔNG

3.1. Định hướng của các cấp về quản lý di tích quốc gia

3.1.1. Định hướng của Trung ương

Tại Đại hội XIII, Đảng đã đưa ra định hướng về xây dựng, phát huy giá trị văn hóa trong giai đoạn phát triển của đất nước 10 năm tiếp theo (2021-2030). Kế thừa, phát triển những đường lối, chủ trương từ các kỳ Đại hội trước, Đảng tiếp tục nhấn mạnh về việc đổi mới phương thức, nội dung và nâng cao hiệu quả, hiệu lực của công tác lãnh đạo, quản lý về văn hóa; Quyết định số 1230/QĐ-TTg, ngày 15/7/2021 của Thủ tướng Chính phủ về việc Phê duyệt Chương trình Bảo tồn và phát huy bền vững giá trị di sản văn hóa Việt Nam, giai đoạn 2021 – 2025; Chiến lược Phát triển văn hóa đến năm 2030, ban hành kèm theo Quyết định số 1909/QĐ-TTg, ngày 12/11/2021 của Thủ tướng Chính phủ; Ngày 24/11/2021, phát biểu tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc đồng chí Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã tiếp tục quán triệt, triển khai thực hiện Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng về lĩnh vực văn hóa...

3.1.2. Định hướng của thành phố Hà Nội

Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ thành phố lần thứ XVII, nhiệm kỳ 2020-2025 thể hiện rõ định hướng, mục tiêu phát triển văn hóa và con người Hà Nội trên cơ sở phát huy truyền thống Thăng Long - Hà Nội nghìn năm văn hiến; Thành phố vì hòa bình, Thành phố sáng tạo và tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại. Xác định rõ phát triển văn hóa, xây dựng người Hà Nội thanh lịch, văn minh là nhiệm vụ quan trọng, thường xuyên của cả hệ thống chính trị; thực sự trở thành giá trị tinh thần to lớn, sức mạnh, nguồn lực nội sinh quan trọng quyết định sự phát triển bền vững của Thủ đô. Ngày 17/3/2021, Thành ủy Hà Nội ban hành Chương trình số 06-CTr/TU về “Phát triển văn hóa, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, xây dựng người Hà Nội thanh lịch văn minh giai đoạn 2021-2025”.

3.1.3. Phương hướng của huyện Mê Linh và thị trấn Chi Đông

Đại hội Đảng bộ huyện Mê Linh lần thứ XI, nhiệm kỳ 2020 - 2025, đã đưa ra Nghị quyết với tinh thần đoàn kết, dân chủ, kỷ cương, đổi mới, phát triển, trong đó xác định: “Hoàn thành xây dựng và tăng cường quản lý, đầu tư, khai thác có hiệu quả các thiết chế văn hóa từ Huyện đến cơ sở, nhất là những

công trình văn hóa tiêu biểu. Gìn giữ, phát huy những giá trị truyền thống văn hóa đặc sắc của từng địa phương”.

Đại hội Đảng bộ thị trấn Chi Đông khóa IV nhiệm kỳ 2020 - 2025 đã ra Nghị quyết, trong đó nhấn mạnh “Quan tâm đầu tư, xây dựng các thiết chế văn hóa. Hoàn thiện dự án cải tạo, nâng cấp sân vật; xây dựng và hoàn thiện 7 nhà văn hóa, trùng tu tôn tạo khu phụ trợ đền-chùa Chi Đông nhằm bảo tồn và phát huy giá trị DTLSVH đền-chùa Chi Đông” [15].

3.2. Những vấn đề đặt ra trong việc nâng cao hiệu quả quản lý di tích đền-chùa Chi Đông

3.2.1. Thuận lợi

Thể chế, chính sách, pháp lý về lĩnh vực quản lý di sản văn hóa đang ngày một hoàn thiện, phần nào đã giải quyết được những bất cập, tồn tại trong quá trình bảo tồn và phát huy giá trị của di sản văn hóa.

Thành phố Hà Nội, huyện Mê Linh đã quan tâm, chỉ đạo xây dựng kế hoạch liên quan đến quản lý DSVH; hướng dẫn các địa phương tăng cường công tác khoanh vùng, bảo vệ di sản văn hóa; triển khai công tác về tín ngưỡng, tôn giáo nhằm tuyên truyền luật tín ngưỡng, tôn giáo; Thị trấn Chi Đông cũng đã quan tâm đến công tác quản lý di sản văn hóa trên địa bàn; xây dựng, triển khai các kế hoạch quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị di tích đền-chùa Chi Đông...

Nhân dân thị trấn Chi Đông có truyền thống yêu nước nồng nàn, “uống nước nhớ nguồn”, đoàn kết, gắn bó với nhau, sẵn sàng tham gia các hoạt động xây dựng, bảo vệ, phát triển quê hương, đất nước.

Khu di tích đền-chùa Chi Đông có điều kiện khá thuận lợi về giao thông thuận tiện cho du khách đến tham quan, thực hiện hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo, tìm hiểu và hưởng thụ các giá trị văn hóa, nghệ thuật của di tích.

Những tiến bộ của cách mạng khoa học công nghệ lần thứ 4 đã tạo ra phương tiện, công cụ hiện đại giúp cho việc quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị của di tích đền-chùa Chi Đông được hiệu quả, khoa học hơn.

3.2.2. Khó khăn

Tình hình thế giới và khu vực có nhiều biến động khó lường, sẽ có những tác động, ảnh hưởng nhất định đến đời sống chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội trong nước và các địa phương. Xu thế toàn cầu hóa, đô thị hóa, kinh tế thị trường, bên cạnh các ưu điểm cũng sẽ có những tác động không mấy tích cực cho công tác quản lý DSVH nói chung, khu di tích đền-chùa Chi Đông nói riêng.

Hệ thống pháp luật, cơ chế, chính sách, quy hoạch, cơ cấu tổ chức bộ máy trong sự nghiệp bảo vệ, phát huy giá trị DSVH của nước ta vẫn đang trong quá trình đổi mới, bổ sung, hoàn thiện...

Hiện nay, tại thị trấn Chi Đông, các nguồn lực đáp ứng cho quản lý DSVH còn hạn chế sẽ tạo ra nhiều khó khăn đáng kể.

Đền-chùa Chi Đông nằm trong khu vực đông dân cư, ngay phía trước di tích là chợ dân sinh nên cũng chịu tác động của những yếu tố về xã hội, an ninh, trật tự, hoạt động buôn bán, giao thương...

3.3. Các nhóm giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý di tích đền-chùa Chi Đông

3.3.1. Nhóm giải pháp về chủ thể quản lý

3.3.1.1. Nâng cao vai trò của các chủ thể quản lý

Thường xuyên củng cố, kiện toàn Ban quản lý di tích đảm bảo đủ về số lượng cũng như đảm bảo đầy đủ các thành phần tham gia trên cơ sở thống nhất các nhiệm vụ cụ thể cho từng thành viên.

Phát triển đội ngũ làm công tác quản lý là chưa đủ mà cần phải có sự vào cuộc của quần chúng nhân dân.

Cần có chế độ, hỗ trợ cho những người trực tiếp quản lý di tích nhằm động viên, khuyến khích họ tham gia tích cực vào hoạt động quản lý, có tinh thần tự giác, trách nhiệm cao trong hoạt động bảo tồn, phát huy giá trị của di tích tại địa phương.

Chính quyền địa phương cần phát huy tối đa vai trò, năng lực, trách nhiệm, sự chủ động của các thành viên Ban quản lý DTLSVH ở thị trấn, Ban Trị sự, Ban Chấp tác, đề cao việc nâng cao chất lượng, hiệu quả, phối hợp chặt chẽ trong công tác quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông.

3.3.1.2. Giải pháp về nhân lực quản lý

Trước hết, địa phương cần xây dựng kế hoạch đào tạo, bồi dưỡng nhân lực hiện đang đảm nhiệm công tác quản lý, bảo tồn, tôn tạo DSVH ở các cấp, nhằm nâng cao trình độ chuyên môn, cập nhật, tiếp thu những kiến thức mới để áp dụng vào việc quản lý di tích trong thời kỳ hội nhập quốc tế.

Đối với UBND thị trấn Chi Đông cần xây dựng đội ngũ cán bộ làm công tác bảo vệ và phát huy giá trị DSVH; công chức phải là người có trình độ, năng lực chuyên môn phù hợp, có lòng nhiệt huyết, có kiến thức pháp luật để nghiên cứu, bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử đền-chùa Chi Đông đạt hiệu quả cao nhất.

Đối với cán bộ cơ sở, cần rà soát lại trình độ, văn bằng, độ tuổi, sự am hiểu về di tích để phân công công việc đúng người, đúng nhiệm vụ phù hợp với yêu cầu nhiệm vụ được giao.

Đối với cụ Từ, sư trụ trì là người trực tiếp trông coi, chăm sóc di tích hàng ngày phải được trang bị những kiến thức cơ bản về di tích, Luật Di sản văn hóa, quy chế quản lý di tích, quy chế tổ chức các hoạt động lễ hội và các hình thức bảo vệ chống vi phạm di tích, vi phạm quy chế quản lý di tích quốc gia và các quy chế tổ chức lễ hội để theo dõi, giám sát và phát hiện kịp thời những hạng mục xuống cấp, những sai phạm trong quá trình tu bổ, tôn tạo sai

lệch kết cấu kiến trúc của di tích, tình trạng lấn chiếm di tích... để báo cáo với chính quyền và cơ quan quản lý cấp trên có hướng xử lý theo đúng quy định.

3.3.1.3. Giải pháp về chính sách đối với người tham gia quản lý

Cần có chính sách đối với Cộng đồng dân cư Tổ dân phố số 2, Ban trị sự và Ban chấp tác, những người đang trực tiếp tham gia các công việc quản lý DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông. Bên cạnh đó, cần có chính sách đề tôn vinh, động viên, khuyến khích các đơn vị, doanh nghiệp trên địa bàn, tổ chức, cá nhân trong nước và nước ngoài tham gia đầu tư, ủng hộ cho việc tu bổ, tôn tạo, bảo vệ, phát huy giá trị của khu di tích; tham gia công tác xã hội hóa trong các hoạt động quản lý, phát triển văn hóa, giáo dục, du lịch tại khu di tích, gắn với phát triển kinh tế, xã hội của địa phương.

3.3.2. Nhóm giải pháp về các hoạt động quản lý

3.3.2.1. Giải pháp về xây dựng, ban hành văn bản quản lý

* *Xây dựng chiến lược quản lý*: Chiến lược này sẽ góp phần đưa ra hướng đi cho các hoạt động, công việc liên quan đến quản lý khu di tích; đưa ra đề xuất bổ sung, nâng cấp các hoạt động, công tác còn thiếu, hoặc hiệu quả chưa cao trong thực tế quản lý. Việc xây dựng chiến lược sẽ giúp cho mọi hoạt động quản lý khu di tích được tiến hành một cách có hệ thống, góp phần khắc phục những hạn chế, nâng cao hiệu quả trong đầu tư các nguồn lực, tránh lãng phí.

* *Xây dựng quy hoạch*: Cần căn cứ tầm nhìn, mục tiêu và nội dung của chiến lược quản lý, thực hiện quy hoạch có tính tổng thể, bao quát được tất cả các hạng mục liên quan đến di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông.

* *Xây dựng kế hoạch quản lý*: Việc xây dựng kế hoạch quản lý phải tuân thủ pháp luật và chỉ đạo, định hướng của cấp trên; thực hiện theo nguyên tắc, căn cứ kế hoạch của cấp trên, cấp dưới cụ thể hoạt động quản lý của mình; nếu có yếu tố sáng tạo, đặc thù, phát sinh...

* *Ban hành văn bản quản lý*: Nhà nước cần đẩy mạnh việc hoàn thiện hệ thống văn bản pháp quy về quản lý văn hóa, DSVH; tiến độ, chất lượng triển khai và ban hành văn bản chỉ đạo, hướng dẫn tổ chức, thực hiện các văn bản quản lý Nhà nước về văn hóa, DSVH. UBND thị trấn Chi Đông cần thường xuyên rà soát, đề xuất bổ sung văn bản quản lý, hướng dẫn đối DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông; cập nhật và giải quyết kịp thời những vấn đề nảy sinh từ thực tiễn quản lý khu di tích. Thực hiện việc xây dựng, ban hành văn bản quản lý về DTLSVH đúng theo quy định.

3.3.2.2. Giải pháp về truyền thông, giáo dục, nghiên cứu khoa học

Để công tác tuyên truyền đạt hiệu quả, chính quyền thị trấn Chi Đông cần xây dựng nội dung tuyên truyền pháp luật về di tích một cách ngắn gọn, dễ hiểu, dễ nhớ, thể hiện ở nhiều hình thức khác nhau, phù hợp với từng đối tượng cụ thể.

Đặc biệt, thị trấn Chi Đông cần xây dựng kế hoạch tổ chức các cuộc hội thảo, tọa đàm mang tính chuyên sâu với nội dung tìm hiểu, đánh giá thực trạng công tác quản lý di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia trong giai đoạn hội

nhập; đánh giá công tác quản lý di tích đền-chùa Chi Đông, tìm hiểu các giá trị lịch sử, văn hóa, nghệ thuật, tính thiêng của di tích.

Phối hợp với các nhà nghiên cứu, các nhà văn, nhà báo, xuất bản các ấn phẩm liên quan đến di tích đền-chùa Chi Đông để mọi người biết đến di tích nhiều hơn.

3.3.2.3. *Giải pháp về tổ chức, chỉ đạo các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị của khu di tích*

Trước hết, để làm tốt và nâng cao được hiệu quả, chất lượng công tác tổ chức, chỉ đạo các hoạt động bảo vệ, phát huy giá trị di tích đền-chùa Chi Đông, các cấp quản lý cần quán triệt việc triển khai, thực hiện nghiêm túc chủ trương, đường lối, pháp luật của Đảng, Nhà nước về văn hóa nói chung, DSVH và DTLSVH nói riêng. Đặc biệt, các cấp quản lý cần tiếp tục thực hiện và hoàn thành Chương trình Bảo tồn và phát huy bền vững giá trị di sản văn hóa Việt Nam giai đoạn 2021-2025.

* *Về bảo vệ khu di tích và sản phẩm văn hóa:* Để đảm bảo sự bền vững trong bảo vệ, phát huy giá trị của khu di tích, thị trấn Chi Đông cần đề xuất cấp có thẩm quyền thành lập Tổ bảo vệ chuyên trách; xây dựng Đội tự quản, trên cơ sở tinh thần xung phong, tình nguyện của người dân tham gia bảo vệ khu di tích đền-chùa Chi Đông; thiết lập hệ thống camera an ninh, hệ thống phòng cháy, chữa cháy cho cả khu di tích và hành lang bảo vệ di tích, ứng dụng khoa học, công nghệ trong các hoạt động...

* *Về kiểm kê, tu bổ, tôn tạo:* Công tác kiểm kê khu di tích đền-chùa Chi Đông cần phải đề cao tính tổng thể, toàn diện, chặt chẽ, thường xuyên. Qua đó, kịp thời phát hiện những biến động về tài sản, đánh giá sự biến đổi của các hạng mục, cổ vật, sản phẩm văn hóa trong khu di tích, giúp cho công tác quản lý đạt hiệu quả, chất lượng cao hơn; cần đề cao việc nghiên cứu, đánh giá đúng hiện trạng của khu di tích, những hạng mục cần sửa chữa, thay thế, xây mới để lập kế hoạch, dự án...

* *Phát triển du lịch gắn với bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích:*

Để phát triển du lịch ở DTLSVH đền-chùa Chi Đông, trước hết cần phải quy hoạch, đầu tư tổng thể về cơ sở hạ tầng, trang thiết bị, phương tiện, công cụ, nhân lực, bộ máy quản lý của địa phương và khu di tích. Tiếp đến, cần hoàn thiện hệ thống dữ liệu, ấn phẩm về khu di tích; xây dựng các sản phẩm, loại hình du lịch phù hợp với di tích và văn hóa bản địa; xây dựng các sản phẩm văn hóa gắn với bản sắc và truyền thống của địa phương; xây dựng các văn bản quản lý, quy định, nội quy ứng xử tại khu di tích; xây dựng kế hoạch, hệ thống truyền thông, quảng bá, giới thiệu khu di tích.

Bên cạnh đó, thị trấn Chi Đông có thể đề xuất với cấp có thẩm quyền xây dựng chiến lược liên kết các di tích, danh lam thắng cảnh của huyện Mê Linh thành mạng lưới du lịch.

3.3.2.4. Giải pháp về huy động các nguồn lực và xã hội hóa trong quản lý khu di tích

Trên cơ sở những đường lối, chủ trương của Đảng, pháp luật hiện hành của Nhà nước, theo chúng tôi, trước hết địa phương sở tại cần phải nghiên cứu, xây dựng kế hoạch cho công tác huy động nguồn lực và xã hội hóa để đáp ứng việc bảo tồn, phát huy giá trị của DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông; kế hoạch này cần phải căn cứ và bám sát chiến lược quản lý, bảo tồn, phát huy tổng thể khu di tích, phù hợp với thực tiễn, tình hình kinh tế, chính trị, xã hội ở địa phương. Đồng thời, kế hoạch phải được cấp có thẩm quyền phê duyệt mới tiến hành.

3.3.2.5. Đẩy mạnh công tác kiểm tra, giám sát, tuyên dương, khen thưởng và xử lý vi phạm

* *Về kiểm tra, giám sát*: Thị trấn Chi Đông cần chủ động xây dựng kế hoạch kiểm tra, giám sát đối với công tác quản lý, bảo tồn, phát huy các giá trị của khu di tích đền-chùa Chi Đông. Trong đó, cần đề cao tính bao quát, tổng thể, chủ động, thường xuyên; tính kế hoạch, tự chịu trách nhiệm của các bộ phận, tổ chức, cá nhân đối với nhiệm vụ đã được phân công. Chính quyền địa phương cần thành lập Ban thanh tra, kiểm tra liên ngành để thanh tra, kiểm tra hoạt động quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị của các di tích trên địa bàn thị trấn nói chung, khu di tích đền-chùa Chi Đông nói riêng.

* *Về tuyên dương, khen thưởng*: Chính quyền địa phương cần xây dựng kế hoạch, quy định, tiêu chí về tuyên dương, khen thưởng, tôn vinh (sau đây gọi tắt là kế hoạch tuyên dương, khen thưởng) các đơn vị, doanh nghiệp, tổ chức, tập thể, cá nhân có những đóng góp hiệu quả, xuất sắc trong quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị của DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông.

* *Về xử lý vi phạm*: Để việc xử lý vi phạm tiến hành thuận lợi, chính quyền địa phương cần tổ chức, chỉ đạo các bộ phận liên quan đến công tác quản lý, bảo vệ thường xuyên túc trực một cách hiệu quả, kịp thời thông báo cho cơ quan chức năng những biểu hiện xâm hại đến khu di tích; phối hợp chặt chẽ với cơ quan chức năng trong xử lý vi phạm.

Tiểu kết

Có thể nói, quản lý, bảo tồn, phát huy các giá trị của DSVH cũng chính là gìn giữ, bảo vệ “hồn cốt”, tài sản quý báu, sức mạnh của đất nước. Qua nghiên cứu cho thấy, việc nâng cao hiệu quả, chất lượng quản lý, bảo tồn và phát huy các giá trị của khu di tích quốc gia đền-chùa Chi Đông sẽ có nhiều thuận lợi và khó khăn nhất định.

Trên cơ sở lý luận, thực tiễn, định hướng của Trung ương, cơ quan chức năng, các cấp chính quyền địa phương, chúng tôi tiến hành nghiên cứu các nhóm giải pháp về chủ thể quản lý và hoạt động quản lý. Với các nhóm giải pháp đã đưa ra ở trên, tác giả luận văn hy vọng có thể đóng góp một phần nhỏ

trong việc khắc phục những hạn chế trong công tác quản lý hiện nay tại khu di tích. Qua đó, góp phần nâng cao hiệu quả, chất lượng quản lý, bảo tồn và phát huy giá trị của DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông trong thời gian tới.

KẾT LUẬN

Qua nghiên cứu cho thấy, quản lý văn hóa nói chung, quản lý DSVH, DTLSVH nói riêng là vấn đề đã và đang được Đảng, Nhà nước, cơ quan chức năng, các địa phương, nhà khoa học quan tâm, chỉ đạo, nghiên cứu, thực hiện trên cả phương diện pháp luật, lý luận và thực tiễn. Trên phương diện pháp luật của Việt Nam, DTLSVH là một bộ phận của DSVH, vì vậy việc quản lý DTLSVH phải bám sát các nội dung quản lý nhà nước về DSVH.

Đền-chùa Chi Đông là DTLSVH cấp quốc gia, được Nhà nước xếp hạng và cấp bằng công nhận năm 1993. Đây là khu di tích được hình thành từ lâu đời và chứa đựng nhiều giá trị quý báu về lịch sử, văn hóa, nghệ thuật. Trải qua nhiều biến cố, thăng trầm của lịch sử dân tộc, đền-chùa Chi Đông vẫn trường tồn và trở thành niềm tự hào của người dân Chi Đông, huyện Mê Linh, thành phố Hà Nội và đất nước.

Qua nghiên cứu thực tế cho thấy, việc quản lý, bảo tồn, phát huy các giá trị của DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông đã nhận được sự quan tâm, chỉ đạo của các chủ thể quản lý và đạt được một số thành tựu đáng kể. Bên cạnh những ưu điểm, thành tựu đạt được, việc quản lý khu di tích đền-chùa Chi Đông cũng còn một số hạn chế, tồn tại nhất định.

Với mục tiêu phát huy những thành tựu, ưu điểm, khắc phục hạn chế, bổ sung một số nội dung còn bỏ ngỏ, tác giả luận văn đã tiến hành nghiên cứu các nhóm giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả, chất lượng quản lý DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông. Trước tiên, cần nâng cao vai trò của các chủ thể quản lý; phát triển nhân lực quản lý; có chính sách hợp lý cho các chủ thể quản lý. Về xây dựng, ban hành văn bản quản lý, cần tập trung xây dựng chiến lược, quy hoạch, kế hoạch quản lý tổng thể khu di tích, xác định tầm nhìn, mục tiêu, định hướng cho tất cả các nội dung, hoạt động quản lý, bảo tồn, phát huy giá trị của đền-chùa Chi Đông; từ đó đề xuất, thực hiện các giải pháp về ban hành văn bản quản lý. Về truyền thông, giáo dục, nghiên cứu khoa học, cần chú trọng đến xây dựng kế hoạch, hệ thống, nền tảng, nội dung, sản phẩm, phương thức thực hiện các nội dung; ứng dụng tiến bộ của khoa học công nghệ; phối hợp chặt chẽ với các nhà nghiên cứu, đơn vị chức năng, trường học, doanh nghiệp, cộng đồng dân cư...

Đối với việc tổ chức, chỉ đạo các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị của khu di tích, trước mắt cần tập trung cho công tác bảo vệ khu di tích và các sản phẩm văn hóa; kiểm kê, tu bổ, tôn tạo di tích. Để phát triển du lịch gắn với bảo tồn và phát huy giá trị của khu di tích, luận văn tiếp tục đề cập đến

giải pháp về xây dựng chiến lược, quy hoạch tổng thể, cơ chế, chính sách và các hoạt động quản lý liên quan. Trong đó, cần đặc biệt quan tâm đến sự đồng lòng, ủng hộ, tham gia của toàn thể người dân, cơ quan, đơn vị, tổ chức, đoàn thể, doanh nghiệp trên địa bàn thị trấn, các cấp có thẩm quyền, các nhà đầu tư trong nước và nước ngoài; đề xuất việc kết nối, xây dựng mạng lưới du lịch DTLSVH, danh lam thắng cảnh của huyện Mê Linh.

Để góp phần thực hiện tốt công tác quản lý khu di tích đền-chùa Chi Đông, cần đẩy mạnh việc huy động các nguồn lực ngoài Nhà nước, xã hội hóa, “hợp tác công tư” trong bảo tồn, phát huy giá trị của DSVH. Địa phương cần đề cao việc nghiên cứu, xây dựng, triển khai kế hoạch, đảm bảo tính cụ thể, rõ ràng, khoa học, công khai, minh bạch, rộng khắp; nhận được sự đồng thuận của các tập thể, cá nhân liên quan; có cơ chế để thu hút nhiều nguồn lực xã hội... Chính quyền địa phương cần quan tâm, đẩy mạnh việc tổ chức, chỉ đạo công tác kiểm tra, giám sát, tuyên dương, khen thưởng, xử lý vi phạm. Trong đó, cần chú trọng tính kế hoạch, thường xuyên, trân trọng, sự phối hợp chặt chẽ với các đơn vị chức năng, bộ phận liên quan, tuân thủ pháp luật, các quy định hiện hành; cần nghiên cứu, đề xuất những nội dung liên quan đến kiểm tra, giám sát, tuyên dương, khen thưởng, xử lý vi phạm phù hợp với thực tiễn tại địa phương và việc quản lý DTLSVH quốc gia đền-chùa Chi Đông.